

Yogesh Haribhau Kulkarni

• You

AI Advisor (Helping organizations in their AI journeys) | PhD (Geometric Modeling) | Tech Colum...

now •

...

Wish to share today's article from my weekly column "तिसरा मेंदू" (Third Brain) titled "बुडीत-खात्याचा मोह (Attachment towards the Lost)" which has been published in the Marathi newspaper, Sakal! (pic below)

In this article, I go deeper into the applicability of Mental Model "Sunk Cost Fallacy" in various situations

I'm thankful to [Sakal Media Group](#) for providing a platform to share these important insights with our local community.

Any comments? I'd love to hear your thoughts!

[Sakal Media Group](#) [Abhijit Pawar](#) [Samrat Phadnis](#) [Niranjan Agashe](#)

[#AI](#) [#ArtificialIntelligence](#) [#mentalmodels](#) [#Intelligence](#) [#training](#) [#CommunityConnect](#)

[#SakalNewspaper](#) [#MarathiMedia](#) [#Marathi](#) [#India](#) [#Pune](#) [#MVPBuzz](#) [#GDE](#)

तिसरा मेंदू

डॉ. योगेश हरिभाऊ कुलकर्णी

बुडीत खात्याचा मोह

आपण अनेकवेळा काही गोष्टींमध्ये 'आधीच एवढे केलंय' म्हणून अडकून पडतो आणि माग पत फिरता येत नाही. या 'मेंटल मॉडेल'ला (मन:प्रारूप) म्हणजेच विचार-चिन्ताला 'संक कौन्स्ट फॅलसी' म्हणजेच 'बुडित-खात्याचा मोह' म्हणू शकतो. हा असा मानसिक सापळा आहे, जो तुमच्या वैयक्तिक निर्णयांपासून ते सरकारच्या धोरणांपर्यंत सगळीकडे दिसतो. या विचार-चिन्ता, आपण एखाद्या गोष्टीत वेळ, पैसा किंवा श्रम घातल्यामुळे ती सोडणं आपल्याला कठीण जातं, जरी पुढे काहीही फायदा होणार नसला, तरीही. आपण म्हणतो, 'इतकं केलंय, तर आता सोडणं योग्य नाही; पण वास्तवात मागचं नुकसान लक्षात घेऊन पुढचं नुकसान वाढवणं अजूनच घातक ठरतं. उदाहरणार्थ, सरकार एखाद्या प्रकल्प हाती घेतं. काही कारणांमुळे किंवा नीट नियोजन न केल्यामुळे जनतेकडून अपेक्षित प्रतिसाद मिळत नाही. वापर कमी होतो; पण देखभालखर्च करावाच लागतो. तरीही सरकार तो प्रकल्प बंद करत नाही. कारण? आधीच एवढा खर्च झालाय! अशा प्रकारची अनेक उदाहरणे आपल्याला आजूबाजूला दिसतात, ती पाहूयात.

अनेकदा आपण अशा नात्यांमध्ये अडकून

पडतो जे मानसिक त्रास, अपमान किंवा सतत दु:ख देत असतात. तरीही आपण ती नाती टिकवतो, याचे कारण आपण आधी खूप काही दिलेलं असतं. वेळ, भावना, कधी कधी आर्थिक मदतसुद्धा. इतकी वर्षं एकत्र आहोत, आता तोडून कसं चालेल? हा विचारच आपल्याला अडकवून ठेवतो. पण सत्य असं असतं की, चुकीचं नातं जितकं लवकर संपवता येईल, तितकं उल्लेख आयुष्य आनंदात चालवता येईल, हा विचार करणेसुद्धा कधी कधी 'गुन्हा'सारखे वाटत असले तरी त्याचा विचार करावा, हेच हे विचारचिन्त सुचवतं.

एखाद्या छोट्या शहरातल्या दुकानात, जिथे प्राहक येत नाहीत, विक्री होत नाही, तरी दुकानदार म्हणतो की "मी या दुकानात इतका पैसा घातलाय, आता बंद कसं करू?" पण याचा विचार होत नाही की रोज दुकान उघडून ठेवणं, माल आणणं, वीजबिल भरणं, हे सर्व अजून तोंडा करत आहेत. कधी कधी जुना व्यवसाय सोडून काही नवीन सुरू करणं हेच शहाणपणाचं असतं.

एखादा चित्रपट बघायला एखाद्या पोरा चित्रपटगृहात जावं आणि नेमका तो चित्रपट जाग बोलार निघावा. वेळ वाया जातोय, हे कळत असताना सुद्धा "आधीच एक तास झाला आहे, दोडरो

रुपयाचं तिकीट काढलाय," असं म्हणत आपण तो आता शेवटपर्यंत पाहतो आणि उल्लेख वेळही वाया घालवतो. जे आधीच वाया गेलं आहे, त्याची भर अजून वेळ वाया घालवून का करायची?

काही शेअर्स मध्ये गुंतवलेले पैसे दिवसोदिवस कमी-कमी होत आहेत हे लक्षात येत असूनही लोक त्या शेअरना चिकटून राहतात. कारण, "आधीच पैसे घातलेत, आता विकलं तर नुकसान होईल." पण हे लक्षात घेतलं जात नाही की ज्यामध्ये गुंतवणूक अकार्यक्षम ठरतय तिचा प्रत्येक दिवस एक 'नवीन नुकसान' आणत असतो.

ही सगळी उदाहरणे आपल्याला एक गोष्ट शिकवतात. मागे जे झालं, त्यासाठी आपण पुढे चुकीचे निर्णय घेऊ नयेत. जेव्हा आपण फक्त 'आधीच इतकं केलंय' म्हणून काही करत राहतो, तेव्हा आपला वेळ, पैसा आणि मानसिक ऊर्जा वाया जाते. ह्या मानसिक सापळाची जाणीव ठेवणं गरजेचं आहे.

गीतकार साहित्य लुघियानवी यांच्या ह्या ओळी 'संक कौन्स्ट फॅलसी' या 'मेंटल मॉडेल'ला अगदी चपखल बसतात - "जो आम्हाना जिसे अंजाम तक लाना न हो मुमकिन, उसे इक खूबसूरत मोड़ दे कर छोड़ना अच्छा!"